

АЗВОНИ ЛЕМКОКІЩИН

№ 6 (105)
листопад-грудень
2016 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

У ЛЬВОВІ ВІДКРИЛИ ПАМ'ЯТНИК Б. І. АНТОНІЧУ

20 листопада у Львові відкрили пам'ятник видатному поетові Богдану Ігорю Антоничу (1909-1937), який народився в с. Новиця на Лемківщині. Це перший пам'ятник в Україні. Ще один є у Новиці (1989 р.), на батьківщині поета. Монумент встановлено за результатами відкритого Всеукраїнського конкурсу. Переможцем стала авторська група у складі скульптора В. Одрехівського та архітекторів Д. Белюха, О. Лібич, О. Матушкова.

Пам'ятник висотою 4,5 м виконаний із бронзи, постамент 1,8 м – із граніту. Місце для пам'ятника вибрано не випадково – він стоїть у сквері біля цирку, навпроти будинку №50 на вул. Городецькій, де жив поет. Із цієї нагоди площу і скверик відремонтували.

Б. І. Антонич відомий як поет, перекладач, літературознавець. У 1928-33 рр. студював у Львівському Університеті на філософському

факультеті. Через офіційну заборону, в Україні став відомий лише зі середини 1960-их рр. виявив значний вплив на сучасну українську поезію. Його філософська лірика тісно переплітається з релігійними і космічними мотивами, має відгомін лемківського фольклору. Сформувався під впливом європейського символізму та сюрреалізму. Помер у 27-річному віці після операції на апендицит і наступного запалення легенів. Похований на Янівському цвинтарі у Львові.

Промовляючи після чину освячення, єпископ-помічник Львівської архієпархії УГКЦ Венедикт зазначив, що Антонич прожив надто коротке життя, проте він встиг зробити більше, ніж інші роблять за довгий вік.

Із вітальними промовами також виступили літературознавець Данило Ільницький, міський голова Львова Андрій Садовий, заступник голови облдержадміністрації Ростислав Замлинський, скульптор Володимир Одрехівський, голова СФУЛО доц. Софія Федина і голова обласної організації «Лемківщина» Степан Майкович.

У своєму виступі автор пам'ятника, скульптор Володимир Одрехівський – ректор Львівської національної академії мистецтв, зокрема сказав: «Композиція («Привітання життя») народилася як інспірація на основі поліфонічної поезії Богдана Ігоря Антонича, поезії про вищі філософські істини людини та природи, величавої пісні про вічну молодість, незнищенність духу та матерії, нерозривну єдність усього суцього. Ця пластична метафора, образ поета-філософа, людини, яка перебуває у глибокому внутрішньому зв'язку з оточуючим світом, у вічному коловороті життя, постійного процесу змін, метаморфоз, перетворення одних форм життя в інші.

Сердечно дякую всім львівській громаді, яка довірила мені таку винятково почесну і відповідальну працю».

Описля відбулося покладення квітів, прив'язування синьо-жовтих стрічок і виступ народного ансамблю «Лемковина». Ведучий церемонії відкриття – Олег Онищак, актор театру ім. Л. Курбаса.

Ігор ДУДА

Ольга ФАБРИКА-ПРОЦЬКА – кандидат мистецтвознавства,
Петро ЧОЛОВСЬКИЙ – заслужений працівник культури України,
– доценти Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.

КАПЕЛІ «БЕСКИД» – 25

У цьому році минає 25 років від часу заснування лемківської хорової капели «Бескид» в Івано-Франківську. Капелу було створено у 1991 р. з ініціативи Івонни Сенко – хормейстера, викладача Музичного училища ім. Д. Січинського, лемкини за походженням. Першим керівником і диригентом «Бескиду» став уродженець Лемківщини Орест Турок, який впродовж п'яти років працював із хором. У той час відбулося становлення та утвердження колективу, завдяки участі у фестивалях, конкурсах і концертах. Із кожним концертом «Бескид» утверджував себе як непересічний, багатоголосий колектив, про який почали дізнаватися усе ширше коло шанувальників хорового співу.

Пам'ятним був 1992 рік. Тоді колектив уперше вирушив до Польщі. То були дні, сповнені щемом і хвилювань. Хористи взяли участь у фестивалі «Лемківська Ватра» у Ждині. У 1995 р. за активну концертну діяльність та високий мистецький рівень колективу було присвоєно почесне звання «народна хорова капела». Щорічно колектив дає звітні концерти перед громадськістю міста та області. Кожних три роки підтверджує свій професійний рівень і звання «народного».

Капела працює при міському Народному домі Івано-Франківська (директор М. Корпунк) і тісно співпрацює з обласною організацією «Лемківщина» (голова С. Криницький). Протягом 20 років, починаючи з 1996 р. і до сьогодні, капелу «Бескид» очолює заслужений працівник культури України, доцент Петро Чоловський. Він домігся автентичної інтерпретації лемківських народних пісень, продовжив творчо підбирати репертуар, опрацьовувати спеціально для капели співанки, враховуючи при цьому вокально-хорові можливості колективу.

За час свого існування хорова капела «Бескид» побувала з концертами на Львівщині, Тернопільщині, в Києві, а також Зиндранові, Ждині та Горлицях (Польща). У 1997 р. була учасником концерту з нагоди 1100-ліття Галича. Спів капели лунав у концертах із нагоди 190-ї річниці Т. Шевченка.

На хвилі Національного відродження фестивального руху в Україні був відносно новим явищем і важливим чинником культурно-мистецького розвитку регіонів. Хорова капела брала участь у святкових концертах на Всеукраїнських лемківських форумах у Тернополі (1993), Івано-Франківську (1997), стала лауреатом IX гуцульського фестивалю у Надвірній (1999) і X Міжнародного гуцульського фестивалю «Коломийка-2000», взяла участь у святі «Обереги Бескидів» у Рожнятові

(2001). В тому ж році колектив виступив на фестивалях духової музики в Івано-Франківську та Міжнародних фольклорно-етнографічних фестивалях України «Родослав» (2001,2002), на яких отримав дипломи лауреатів. «Бескид» вітали делегати та учасники Всесвітніх конгресів СФУЛО у Львові (1994), Івано-Франківську (1997,2009), Києві (2002), Львові (2005).

Хорова капела в 2005, 2007, 2010 рр. стала дипломантом Міжнародного фестивалю-конкурсу «Пісні Закароння» у Городку на Львівщині. В 2007 р. хор був учасником Лемківської Ватри в Галичі, приуроченій 60-им роковинам депортації українців із Польщі, а також презентував свою творчість на обласному хоровому святі «Щедрик, щедрик, щедрунець...» в Івано-Франківську.

Щорічно «Бескид» бере участь у фестивалі хорового мистецтва «Від Різдва до Великодня», а з 2009 р. – незмінний учасник фестивалю «Коляда на Майзлях» в Івано-Франківську. Пам'ятним був 2009 рік – святкування 100-річчя від дня народження поета з Лемківщини Б. І. Антонича. Учасники «Бескиду» побували на ювілейному Міжнародному фестивалі «Лемківська Ватра» у Ждині (Польща).

Організація фольклорних фестивалів видається однією із форм, що визнані на міжнародному рівні як засіб виявлення національних традицій, задля подальшого їх дослідження, популяризації та збереження. Капела була учасником фестивалю «Плаче і кличе зелена неділя» (2006,2011) у с. Копанки (Калузький р-н) та с. Рівня (Рожнятівський р-н). Від 2011 р. бере участь у регіональному фестивалі «Лемківська Ватра» в Закарпатті.

Спів «Бескиду» лунав і на обласному фестивалі лемківської культури в с.Зимна Вода під Львовом, який проходив 27-28 серпня 2016 р.

Доцент Петро Чоловський видав кілька піснених збірок, до яких увійшли обробки лемківських пісень для чоловічого квартету та мішаного хору. В 2007 р. вийшов у світ його навчально-репертуарний збірник «Співає народна аматорська хорова капела «Бескид». У 2013 р. він видав другий збірник «Ой верше, мій верше». Пропоноване нотне видання узагальнює творчі репертуарні пошуки і надбання колективу. Збірка охоплює різні жанри лемківських пісень, обробки яких містять автентичні елементи народної манери їх виконання. Нотними збірниками П. Чоловського користуються хорові колективи

Закінчення на стор. 2.

ХРОНІКА НОВИН

Урочини в Монастириську

5 листопада в Монастириську проводилися заходи, приурочені до 70-річчя трагедії 1944-46 рр. та 20-річчя Монастириського музею лемківської культури та побуту. Гості з Тернополя, Львова, Івано-Франківська, Бучача, Чорткова та місцеві лемки оглянули ювілейну виставку в музеї.

У новому готелі «Лідія» проходила Всеукраїнська наукова конференція «Депортація лемків з рідних земель: минуле та майбутнє». Конференцію організували дві установи: Музейний комплекс «Лемківське село» в Монастириську (директор М. Тиханський) та Львівська філія Київського національного університету культури та мистецтв (декан В. Наконечний).

Від організаторів конференції з вітальним словом до присутніх звернувся Михайло Тиханський – директор Музейного комплексу. З доповідями виступили голови обласних організацій ВУТЛ – Олександр Венгринович (Тернопіль), Степан Майкович (Львів), Степан Криницький (Івано-Франківськ), директори Художнього та Краєзнавчого музеїв Тернополя Ігор Дуда і Степан Костюк, старші викладачі Олія Боєчко (Івано-Франківський університет ім. В. Стефаника) і Василь Штокало (Львівська філія Київського університету культури).

Після цього відбувся великий святковий концерт «Поклін тобі Батьківська земле – Лемківщино!» У концерті взяли участь місцеві мистецькі колективи, зокрема народний лемківський хор «Яворина» і молодіжний танцювальний ансамбль «Гречні фрайрки». Лемківські пісні співали Леся Горлицька з Бучача та Люба Малярська з Монастириська.

І. Ганцова

«Під облячком» у «Голосі країни»

4 грудня у Києві відбувся супер-фінал дитячого пісенного конкурсу «Голос країни» («Голос.Діти-3»). У фіналі на головній сцені України виступали шестеро дітей віком від 6 до 14 років: Андрій Бойко, Влад Фенічок, Тетяна Олексієнко, Іванна Решко, Еліна Іващенко і Олександр Подолан. Найкращим дитячим голосом визнано Е. Іващенко.

Юна артистка, підопічна Тіни Кароль, здивувала телеглядачів каналу «1+1» неповторним виконанням лемківської народної пісні «Під облячком». Виступ Еліни Іващенко потрапив у рейтинг найкращих сліпих прослуховувань у світі. Вона хоче влітати в життя мрії своєї мами, яка померла, коли дівчинці було лише два роки.

За два тижні до фіналу Еліна впала і сильно поранила коліно. Незважаючи на біль, дівчинка вирішила співати в прямому ефірі.

Л. Гойняк

Конференція в Тернополі

7 грудня в головному корпусі Педагогічного інституту проходила Всеукраїнська науково-практична конференція «Депортації українців Польщі: науковий та суспільно-політичний дискурс, історична пам'ять». Конференцію організували і провели науковці кафедри стародавньої та середньовічної історії історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (зав. кафедрою проф. І. Зуляк), Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у Львові (директор проф. М. Литвин) і Тернопільська обласна організація ВУТЛ (го-

Закінчення на стор. 2.

ХРОНІКА НОВИН

Закінчення.

лова О. Венгринович).

Пленарне засідання почалося привітаннями від науковців, представників обласної та міської влади, громадських організацій. Від Педагогічного університету виступали проф. Богдан Буяк – проректор з наукової роботи та міжнародного співробітництва, доц. Володимир Мисько – декан історичного факультету, Віктор Шумада – секретар Міської ради, Олександр Венгринович – голова обласної організації «Лемківщина».

Учасники конференції вислухали доповіді, з якими виступили доцент, кандидат історичних наук Володимир Кіцак («Становлення західного кордону СРСР та депортації українці у міжнародній політиці в сер. XX ст.»), професор, доктор історичних наук Іван Зуляк («Угода між Урядом УРСР та ПКНВ про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР», 9.09.1944 р.: умови, соціальний, економічний та ідеологічний підтекст), професор, доктор історичних наук Микола Литвин зі Львова («Операція «Вісла» 1947 р.: депортація українців з ознаками етноциду»), кандидат історичних наук Дмитро Байкенич із Луганська («Русифікація та депортація: взаємозв'язок і взаємотрагедія»), аспірантка Інституту українознавства Юлія Павлів зі Львова («Наративи депортованих українців із Польщі 1944-51 років: травматичний досвід та історична культура»), професор, кандидат історичних наук Микола Кучерепа із Луцька («Суспільно-політична ситуація у Волинській області 1944-50-ті рр.»).

Після перерви проводився «круглий стіл» на тему «Суспільно-політичні та етнокультурні

наслідки депортації українців у 1944-1951 рр.» Учасники конференції поклали квіти до пам'ятника українцям-жертвам депортації, відвідали Лемківську церкву та музей-кімнату «Лемківщина» у Лемківській світлиці.

I. Ганцова

Різдвяний Павук

11 грудня у Лемківській світлиці Тернополя Марія Залузецька проводила майстер-клас із виготовлення Різдвяного Павука зі соломи. Традиційні у наш час ялинки в хатах з'явилися лише на початку XX ст. Спочатку гілки ялини підвішували до сволака, а згодом почали ставити на підлогу. Прикрашали ялинку горішками, яблуками, цукерками, домашніми тістечками, паперовими прикрасами.

На Лемківщині виготовляли («павуків» зі соломи, а у місцях з'єднання прикріплювали квіти, зірочки, ангеликів і скляні ялинкові прикраси. Технологія виготовлення Різдвяного Павука досить проста і присутні діти швидко її засвоїли. Виконаний ними Павук прикрасив Лемківську церкву на Св. Миколая.

I. Склярова

Св. Миколай у Тернополі

18 грудня в неділю, напередодні Св. Миколая, у Лемківській церкві Тернополя проходила Служба Божа, яку проводив о. Василь Шафран. Після Богослужіння парафіяни не поспішали додому, бо діти для них підготували святкове дійство. Сценарій написала і була ведучою Марія Тройчак. Діалоги і деякі вірші переклав лемківською Ігор Дуда. Роль Миколая виконував Андрій Татарин. Чемні й слухняні діти – учасники свята, отримали від Св. Миколая подарунки за побожність і старанність, за любов і повагу до батьків і людей.

Я. Ковальчик

Марії БУРДЯК – 85!

Марія Нестерівна Бурдяк із Ковальчиків народилася 29 листопада 1931 р. в с. Устя Руське, повіт Горлиці. Дід був війтом села.

У 1945 р., коли українців виселили з Лемківщини, родина зупинилася в с. Ягільниця Чортківського району. Тяжко було. В Польщі були сім'єю середніх статків, а тут приїхали – ні кола, ні двора. Спочатку оселилися в одній польки. Вона лише зводила свою хату, ще не все було викінчено. Родина жила в одній кімнаті – п'ятеро: тато, мама, бабуся і Марійка зі сестрою Любою. Через сіни тримали худобу. Пізніше народився ще братик.

З дитинства Марія мріяла стати вчителькою. Завжди «вчила» сестру та молодших від себе – така в дитей була гра. Тато зробив їй парту. В школі, крім основних занять, вона вчила німецьку мову.

Після закінчення десятирічки в Ягільниці, вона вступила на філологічний факультет Чернівецького університету (1951-57 рр.). Дипломна робота «Говори лемків» була опрацьована на основі говірки її рідного села. Коли

Марії виповнилося 20 років, померла мати у віці 39 років. Було важко, але діти вчилися і працювали. Молодший брат із сестрою обрали медицину.

Після закінчення університету Марію направили в десятирічну школу с. Біла, що неподалік Чорткова. Там попрацювала 35 років. Займалася збиранням фольклору, витинанок, записами афоризмів, пісень, казок і легенд, керувала дитячим фольклорним ансамблем. Була членом обласного об'єднання збирачів народної творчості «Джерело». Згодом стала відома як невтомна активістка товариства «Лемківщина».

Марія Бурдяк – майстер витинанок і хрестикових узорів вишивок, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України. У 1993 і 2006 рр. її праці експонувалися на виставках у Києві й Тернополі.

Приємною несподіванкою для майстрині стало запрошення організувати персональну виставку під назвою «Світ фантазії у витинанках і хрестикових узорах» у виставковій залі Державного історико-архітектурного заповідника м. Бережани. За словами авторки, жодна з витинанок не має повторення, тому їх неможливо відтворити вдруге. Її ніжні, тендітні витинанки здатні випромінювати тепло і добро, щедрість і милість. Її мистецтво прагне зробити світ кращим, а людство – добрішим.

Марія Бурдяк друкується з 1970 року. Автор численних статей і нарисів про лемківських різьбярів у періодичній пресі. Ряд фольклорних матеріалів і власних віршів, були надруковані в тижневику «Наше Слово» (Варшава) та часописі «Дзвони Лемківщини».

Відома також як громадська діячка: протягом 12 років обиралася депутатом сільської ради. За педагогічну діяльність удостоєна звання «Відмінник народної освіти України».

Вийшовши на заслужений відпочинок, не полишає пошукової, творчої та громадської роботи.

Оксана ГАВРИЛЮК, м. Чортків.

Олекса БІЛАНЮК: інтелектуальні та духовні надбання

(До 90-річчя від дня народження вченого)

Проф. О. Біланюка зустрічають учні ліцею ім. О. Смакули в с. Доброводи Збарзького р-ну на Тернопільщині. 22.05.2002 р.

Фото на згадку в Зарваниці: В. Липовецький, О. Маляр, І. Дуда, О. Біланюк, Р. Ткачук, В. Андрійчук, М. Маркович. 23.05.2002 р.

Протягом століть вчені – вихідці з України своєю титанічною працею звеличують світову науку. Історично пам'ять нашого народу зберегла імена багатьох земляків, які були змушені працювати за її межами. Адже інтелект і праця І. Горбачевського, І. Пулюя, І. Тимошенка, О. Смакули, Б. Грабовського, З. Храпливого та інших не тільки збагатили світову скарбницю науки, але й підтвердили творчий потенціал української нації.

Серед науковців XX ст. виділяється постать ядерного фізика, проф. Олексі-Мирона Біланюка, українця за походженням і українського патріота за внутрішнім переконанням. Його доля була складною, водночас і щасливою.

Народився Олекса Біланюк 15 грудня 1926 р. в с. Сянюк біля Сянока на Лемківщині в родині вчителя. Початкову школу почав відвідувати в Чорткові, а закінчив її у Львові, де батько працював учителем гімназії. Курс освіти юнак завершив на Лемківщині під опікою дідуся-священника, ерудованого сільського інтелігента. А далі були примусові роботи в Німеччині, студії на підготовчих курсах при Університеті в Мюнхені, де вивчив англійську мову, і Політехнічній Вищій Школі в Карлсруе, в якій удосконалив знання німецької мови. Безмежно радів, коли за три місяці оволодів французькою і вступив до Лювєнського Університету в Бельгії.

Прагнення до знань привело юнака до Мичіганського Університету (США), де він 1957 року захистив дисертацію доктора філософії в галузі ядерної фізики. Непересічний талант і наполеглива праця

завжди оптимістично налаштованого О. Біланюка піднесли його до вершин науки.

Понад 35 років займався науковою та педагогічною діяльністю в Свартморському коледжі (Пенсильванія). Хоч основним напрямом його досліджень була експериментальна ядерна фізика, професор вміло поєднував експеримент із теорією, був авторитетним знавцем теорії відносності. В престижному американському журналі опублікував фундаментальну працю про «надшвидкі частини» – т. зв. тахіони, яка суттєво доповнювала думку Айнштейна, що швидкість світла у вакуумі не може бути більшою 300 тис. км за секунду. Експериментальні дослідження не можуть зафіксувати ці тахіони через відсутність надпотужних прискорювачів частинок ядер. Однак, хочеться вірити, що гіпотеза О. Біланюка буде підтверджена.

Вчений завжди займав активну життєву позицію. Він співпрацював із багатьма фізиками світу. Брав участь у науковому і громадському житті діаспори. Він був редактором гасел фізики «Енциклопедії Українознавства» та «Енциклопедії Фізичного Журналу» та «Світ фізики», «Фізичного Збірника НТШ», віцепрезидент Світової Ради НТШ і президент Всесвітньої Української Академії Наук (ВУАН) у США. Від 1992 р. – іноземний член Національної Академії Наук України.

Професор володів шістьма мовами, любив спорт, особливо летунство (мав права пілота), відновлював українську наукову термінологію.

Його дружина Лариса Біланюк-Зубаль – уродженка Тернопільщини, професор радіології Пенсильванського Університету в Філадельфії, брала участь у програмах удосконалення лікарів в Україні. Теплі почуття до українства також зберігають їх доньки – архітектор Лариса й антрополог Лада.

Олекса Біланюк вперше відвідав Україну в 1992 р., щоб взяти участь у I-му Міжнародному Смакуловому симпозиумі, а 1996 р. – був учасником ІУ Міжнародної конференції з української термінології. Тоді у Львові його 70-річний ювілей був відзначений Пам'ятною медаллю НТШ.

Буваючи в Україні, він черпав із джерел духовності снаги для праці. Під час приїзду до Тернополя в кінці травня 2002 р. О. Біланюк відвідав батьківщину Олександра Смакули в с. Доброводи на Збаржчині, святі місця Зарваниці, місто Бережани. Ступивши на Лисоню, вершину стрілецької слави, з хвилюванням пригадавав розповіді батька про бої на цій горі в 1916 р. у Бережанах, враження від відвідин музеїв – краєзнавчого, книги, репресованої церкви, Богдана Лепкого, ще довго хвилювала душу славного Лемка-Українця, вченого зі світовим ім'ям.

Олекса Біланюк помер 27 березня 2009 р. у США. «Найціннішими скарбами людства є його інтелектуальні та духовні надбання», – в цьому він був переконаний.

Роман ТКАЧУК – доктор технічних наук, професор Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя.

КАПЕЛІ «БЕСКИД» – 25

Закінчення.

багатьох навчальних закладів України. Репертуарні видання сприяють збереженню та поширенню традицій лемківської пісенної культури серед молоді.

Репертуар капели налічує понад 130 хороших творів, серед яких пісні різних жанрів: необрядові, календарно-обрядові, родинно-обрядові, вокально-хорові твори на слова Т. Шевченка, духовні пісні. Це справжні перлини лемківського пісенного мистецтва. Упродовж свого творчого шляху «Бескид» дав понад 250 концертів, серед яких 75 – сольних.

У різні роки склад учасників капели змінювався. За час існування у колективі працювали понад 170 учасників різних професій: вчителі та лікарі, музиканти й кравці, викладачі й бухгалтери, інженери та архітектори, студенти й домогосподарки. Всіх їх об'єднує любов до пісні, до лемківського фольклору, вокального мелосу, що походить із зелених Бескидів. У капелі охоче співають випускники музичного факультету Прикарпатського національного університету, а також відомий співак – заслужений артист України, лауреат конкурсів і фестивалів Мирослав Петрик. Мистецького розмаїття додають виступи родинного вокального тріо у складі С. Скрипник, І. Квасниці та Н. Гнилиці.

Із вдячністю згадаємо тих небагатьох ентузіастів, які співають у хорі від самого початку його створення: Іван Фігель, Богдан Соп'як, Степан Криницький, Лев Мончак, Орест Шуплат, Павло Кричковський. Понад 15 років учасниками капели є М. Савчук, П. Дух, М. Семків, В. Семків, С. Скрипник, Т. Скрипник, І. Гелетканич, Л. Сорока-Василець, О. Фабрика-Процька, Л. Вінтонів, І. Жибак, О. Поглод.

Окремо згадаємо одну із співorganizаторів хору, старосту та багатолітнього костюмера, лемкиню Ірену Криницьку-Омельченко, яка померла в січні 2016 р., на 90-му році життя. Впродовж багатьох років вона експонувала на виставках і фестивалях в Україні та за кордоном оригінальну колекцію ляльок, одягнутих у лемківські строї. Подяку висловлюємо ведучій усіх концертів Лесі Шафран, лемкині за походженням. Дотепний гумор і поетичні твори під час виступів виконує Поліна Дідух. Функції старости капели від часу її заснування виконували Анна Давидова, Ірена Криницька, Юлія Боечко, Поліна Дідух, Світлана Яницька.

При капелі також діє 14-особовий жіночий танцювальний ансамбль «Любисток» (керівник Лідія Сорока-Василець).

Протягом 25 років народна аматорська хорова капела «Бескид» є оберегом традицій і обрядів лемківської пісенної культури на Прикарпатті. Пісні у виконанні капели відновлюють почуття щемливого болю за лемківським краєм, відтворюють сторінки його історії, оспівують красу та високу духовність його людей.

**НАШІ ЮВІЛЯРИ –
видатні лемківські діячі**

- Листопад**
- 90 – Адам **БАРНА** (*25.11.1926, с. Чорне, п-т Горлиці) – історик, етнограф. Секретар Стоварищина Лемків у Лігніці (1991-95). Редактор часопису «Ватряни Вісти» (1995-99).
- Грудень**
- 90 – Олександра **БІЛАНЮК** (*15.12.1926, с. Сянйок, п-т Сянйок + 27.03.2009, США) – ядерний фізик. Доктор наук (1957), професор (1970). Дійсний член НАНУ (1992). Президент ВУАН у США (з 1998). Почесний доктор Львівського університету (2002).
- 80 – Василь **АНТОНІВ** (*24.12.1936, с. Ославиця, п-т Сянйок) – лікар-оториноларинголог. Доктор медичних наук (1982), професор Московського університету ім. М. Ломоносова. Заслужений діяч науки Росії. Член правління Світової федерації українських лікарських товариств. Дійсний член Міжнародної Академії отоларингології. Голова Ради Товариства української культури «Славутич» у Москві (з 1988). Редактор газети «Український кур'єр» (1993-2004).
- 60 – Роман **ВАРХОЛ** (*24.12.1956; за пасп. 2.01.1957, с. Нагірянка, Чортків. р-н, Тернопіль. обл.) – поет, педагог. Член НСПУ. Вчитель середньої школи в с.Зимна Вода під Львовом. Батько – зі с. Завадка Риманівська, п-т Сянйок.
- 80 – Дмитро **СЕМАК** (*28.12.1936, с.Лупків, п-т Лісько + 12.10.2009, с. Сторожниця, Ужгород. р-н, Закарпаття) – доктор фізико-математичних наук (1989), професор Ужгородського університету. Академік Академії вищої школи України. Заслужений діяч науки і техніки України. Лауреат Державної премії України. Перший голова Закарпатської обласної організації ВУТЛ.
- 90 – Катерина **РУСИН** (*29.12. 1936, с. Струбовисько, п-т Лісько + 15.11.2011, с-ще Рожнятів Івано-Франків. обл.) – педагог, поетеса і громадська діячка.

ОБЕРІГ ЛЕМКІВСЬКИХ СПОГАДІВ

Першої суботи листопада ц. р. відбулися урочистості з нагоди 20-ліття Музейного комплексу «Лемківське село» в Монастириську.

Здається, зовсім недавно було 3 листопада 1996 р., коли відчинилися двері першого в Україні оберегу – Музею лемківської культури. Згадуючи ті давні часи, наші поважні засновники розповідали, що й тоді погода радувала людей чудовим сонячним днем. Випромінювали тепло і сяяли радістю очі стареньких лемків від однієї лише думки, що нарешті кожний зможе зберегти в музеї частинку своїх спогадів про неньку Лемківщину.

Проїшло небагато часу, і наш музей став відомий не тільки в Тернопільській області, але й в далеких землях прадідівських Бескидів, на Сході і Заході, куди розкинула доля наших лемків під час т. зв. «добровільного» переселення в 1944-46 і 1947 рр. Незважаючи на всі перепони життя, наш музей зустрів свій ювілей значним здобутком: у музейних фондах нараховується до 3 000 експонатів. Стільки ж чекають своєї черги на опис, дослідження та реставрацію.

Проводиться дальша розбудова скансена «Лемківського села». Кожний із семи дерев'яних будинків під відкритим небом вже наповнений експонатами відповідної тематики лемківської культури та побуту. Щороку, завдячуючи директору Михайлу Тиханському, експозиція поповнюється новою сотнею експонатів. А 2016 рік виявився напрочуд, плідним: прийнято більше 500 експонатів.

Дякуючи лемківській громаді Монастирського району та всім небайдужим, наш Музейний комплекс збагачується не лише матеріальними цінностями, але й духовними. В ньому вирוע життя від ранньої весни аж до пізньої осені. Не обминають музей під відкритим небом сімейні пари з дітьми, приходять цілими родинами та численними молодіжними групами, щоб насолодитися природою, подихати цілющим повітрям соснового лісу, помилуватися дерев'яною архітектурою лемківської садиби, долучитися до заповідного побуту предків, зарядитися духовно від звуків дзвону церковної каплички.

Не обділили увагою гості і наш 20-літній ювілей. Чисельно, до двох сотень людей з різних куточків Галичини, зібралися на просторому музейному повір'ї. Свято розпочалося із засідання VII-го

позачергового з'їзду лемків України, на якому обговорювалися організаційні питання про Статут і роботу ВУТЛ. На з'їзді були присутні 30 делегатів від Тернопільської, Івано-Франківської, Львівської та Закарпатської обласних організацій «Лемківщини». Головою зібрання було обрано О. Венгриновича, секретарем – І. Дуду.

У виставковій залі одягу гості заслухали доповідь Анни Кирпан з Івано-Франківська «Ритм у лемківському прикладному мистецтві». Присутнім вручили буклети-путівники «Лемківське село» та поштові листівки з малюнками Никифора – маляра світової слави.

З вітаннями до присутніх звернулися Василь Мулеса (Перечин), Степан Майкович (Львів), О. Венгринович (Тернопіль), Ярослав Галик (Яремче), Марія Бабічук (Чортків), Юлія Боєчко (Івано-Франківськ), Василь Штокало (Львів), Андрій Старух – міський голова Монастириська.

Своїми спогадами поділилися співзасновники музею о. Анатолій Дуда-Квасняк, Марія Микитин-Старишак, Марія Собашко, Михайло Громосяк. Михайло Тиханський розповів про минуле та сучасне життя музею. Згадували про ентузіазм, з яким по крихтах збирали духовні та матеріальні цінності, про Ореста Гойняка та інших краян, які не дочекалися цієї урочистості. Представники лемківських громад привезли подарунки, які згодом стануть музейними експонатами музею.

Вітальні виступи перейшли в тематичні наукові доповіді. Звичайно, не всі з 22 заявлених доповідачів змогли виступити. Всеукраїнська наукова конференція «Депортація лемків із рідних земель: минуле та майбутнє» проходила в конференц-залі готельного комплексу «Лідія». Співголови оргкомітету – М. Тиханський (Монастириськ) і В. Наконечний (Львів).

Незабутні враження залишив святковий концерт, в якому взяли участь народний лемківський хор «Яворина» (кер. В. Баран), танцювальний ансамбль «Гречні фраїрки» (кер. В. Куриляк) та солістка Люба Мальярська.

Товариське спілкування продовжувалося за столами в теплій обстановці. Лемки вмюють працювати і веселитися.

Людмила ХАРИК,
науковий співробітник Музейного комплексу «Лемківське село» в Монастириську.

**ЦЕНТР
ДОСЛІДЖЕННЯ
українсько-польсько-
словацького
ПОГРАНИЧЧЯ**

У Львові при гуманітарному факультеті Українського Католицького Університету створений Центр дослідження українсько-польсько-словацького пограниччя (Центр «Пограниччя»). Його метою буде вивчення та популяризація української історико-культурної спадщини в багатокультурному контексті регіонів українсько-польсько-словацького пограниччя: Підляшшя, Холмщини, Любачівщини, Надсяння, Лемківщини, Пряшівщини та Західної Бойківщини.

Для виконання свого завдання Центр «Пограниччя» планує:

1. Інтегрувати знання про терени, на яких до 1944 року компактно проживало автохтонне українське населення в загальноукраїнський контекст, відкрити його для України та світової спільноти.
2. Координувати знання та зусилля скеровані на дослідження української спадщини українсько-польсько-словацького пограниччя.
3. Створити базу для українсько-польсько-словацького діалогу та співпраці.

Центр «Пограниччя» передбачає наступні напрямки роботи:

1. Розробка тематичних навчальних курсів для студентів та аспірантів.
2. Популяризація тематики наукових досліджень Центру із залученням провідних фахівців як з України, так з-за кордону.
3. Реалізація спільних наукових і навчальних проектів з українськими й міжнародними академічними партнерами.
4. Проведення науково-практичних конференцій, наукових експедицій та культурно-просвітницьких заходів.
5. Дослідження пам'яток матеріальної й духовної культури Західного пограниччя.
6. Збереження та популяризація пам'яток матеріальної й духовної культури Західного пограниччя.
7. Вшанування пам'яті жертв репресивних режимів та міжнародних конфліктів Західного пограниччя.

Контакти: Український Католицький Університет. Патріарший центр. вул. Хуторівка, 35 А, Львів 79031.

E-mail: pohranychia.uku@gmail.com

Ярослава САДОВСЬКА,
м. Тернопіль

НАЗАВСЕ БЕЗ ДОМУ

Мали-зме, Лемкы, велику тривогу –
Насильно рушали в чужы сьвіты.
Годину лем дали на зборы в дорогу
І ніхто не міг нам порады дати.

Сиротами стали при хыжи яворы,
Не было ратунку, жебы назад прити.
Йой, Боже мій добрий! Якє то горе –
Назавсе лышати, бо не мож взяти.

Як Йосиф з Марійом, далеко од дому,
Прийшло–ся чужыма выгонами йти.
Прежыли-зме страту, бороли-зме втому,
Не годни-зме были притулку найти.

Надворі ся змеркло і село за селом,
Мы ідеме – ідеме ... не знаме: де зме?
Якій то смуток, як барз невесело,
Бо вшытко, што маме, не своє – чуже!

Лем в поміч нам была молитва до Бога.
Жаль в серци, як камін, доєден з нас мав.
З надійом кус легшом нам стала дорога,
Лем Бог нас провадив і слезы втерав.

**Галина Дем'янівна
ГРИЦЬКІВ**

*14.03.1937 р., с. Ванівка, п-т Кросно,
Лемківщина
+17.11.2016 р., м. Чортків, Тернопільщина

Поминаальне слово Марії БАБІЧУК – голови Чортківської районної організації «Лемківщина», виголошене 26 листопада 2016 р.

Неймовірна жінка. Шляхетна Лемкиня. Життерадісна людина. Вчителька від Бога. Прекрасна мама і бабуся. Душа лемків Чортківщини. Почесна громадянка міста Чорткова. Вона горіла життям. Ніколи не була байдужою. З нею завжди було цікаво.

З перших днів створення нашого товариства, а це вже 26 років тому, вона була активною діячкою з відродження і розвитку лемківської культури, традицій, звичаїв та обрядів. Була членом нашого правління.

Постійно переживала, аби не розпалася наша організація, аби ми не втратили свого приміщення, в якому ми з вами знаходимося. Поетеса. Жоден захід, який ми проводили, не відбувся без її присутності, разом із вірним і любимим чоловіком. Вона завжди мала наперед підготовлений вірш про подію: чи то на Свято Пущаня, чи на панахиду біля пам'ятного знаку «Скорбота», чи на річницю товариства «Лемківщина», чи на зустріч голови Світової Федерації Лемків, чи Конгрес лемків у Польщі. На ювілейні дати та дні народження членів товариства.

Подала дописи в районну газету «Голос народу» і всеукраїнський часопис «Дзвони Лемківщини». Завжди мріяла зібрати свої вірші і видати великою поетичною збіркою. В неї було багато віршів: ліричних, патріотичних, політичних. Та мрія не збулася. Напевно, ще не всі вірші були написані.

Щороку їздила на Всеукраїнський фестиваль лемківської культури в Монастириську. Їздила на Лемківську Ватру в Ждіню (Польща) разом із чоловіком, сином і внуком. Неодноразово колядувала на Святі Йордану в Тернополі. Брала участь у відкритті пам'ятника депортованим українцям і посвяченні Лемківської церкви у Тернополі. Була делегатом чотирьох з'їздів Всеукраїнського товариства «Лемківщина».

Знаменита писанкарка. Вчила дітей і дорослих писати лемківську писанку не лише в Чорткові, але й Тернополі, Бучачі, Монастириську і Львові.

Велика патріотка. Вона любила Україну, але понад усе любила Лемківщину. Вона гордилася тим, що вона – Лемкиня. Мала коронну пісню і мелодію, яку сама створила: «Я горда Лемкиня». Мама і мова, лемківська розмова, завжди були в її серці... Вона заповідала нам любити Лемківщину як маму, як тата, як Бога...

Нехай Господь прийме її до Царства Небесного – там, де святі і праведники спочивають, а серед живих нехай буде їй вічна пам'ять!

Від себе особисто, від усіх членів районної організації лемків, висловлюю щире співчуття чоловікові Стефану Петровичу, сином Богдану і Тарасу та внуку Максиму, всій родині, яких покійна залишила в глибокому смутку і журбі.

ЛЕМКІВСКИ КОЛЯДКИ

зо с. Верховля Велика п-т Новий Санч.
(Подали родини Бешлей-Цицонь,
Дудяк і Русиняк. 2016 р.)

Пасли увці пастыре
при битлейскім майоре. (2 р.)
Ангел ся ім показав
до Вифлеєм ім вказав. (2 р.)
Они ся го улякли –
на колінка прилякли. (2 р.)
– Не клячайте, лем ідте,
Пана Христа найдете! (2 р.)
Найдете Го в яселках,
сповитого в пеленках. (2 р.)
Матір Його колише,
сыпват Йому: «Люляй же!» (2 р.)
А ты, Кубо, воз дуди,
заграй Йому повсяди. (2 р.)
А ты, Янку – пишчалку,
заграй тому Дитятку. (2 р.)
Тому Пану нашому –
новонародженому. (2 р.)

– А штоже сте, пастушкове,
што сте виділи. (2 р.)
А же сте ся до Вифлеєм
вшыткы зблизили? (2 р.)
– Виділи зме Дитя
во Вифлеємі роджене, (2 р.)
Як же Оно там і лежить –
Дитя прекрасне. (2 р.)
Кед на стайни пеца неє,
лем тверди ясла. (2 р.)
Волы шыткы дихають –
Дитя огрівають. (2 р.)
Єст то Дитя прекрасне,
якы ж мы му дары даме? (2 р.)
– Пастыре, подте сяди:
здола бы ся дашто дати, (2 р.)
Зо двойной худобы,
с той нашой радости, (2 р.)
С той нашой младости,
Дитяти прекрасному! (2 р.)

Лемківски народни пісьні

ТЕЧЕ ВОДА КАЛАМУТНА

Тече вода каламутна.
Мила моя, чого-с смутна?
– Я не смутна, лем сердита,
бо през тебе з нocy быта. (2 р.)
Была мене мамка з нocy
за Йванкови кари очы.
Шчей казала – буде бити,
жебы Йванка не любити. (2 р.)
А я Йванка так люблюю,
де го стріну – там цылюю.
Ой, Йванку, серце моє,
неє таких, як мы двоє. (2 р.)
Мамцю моя солоденька,
і ты была молоденька.
Ты ходила так за няньком,
як я тепер за Йванком. (2 р.)
Тобі было добрі, мати
меж своіма виберати.
Ты любила мого нянька –
я люблю чужого Йванка. (2 р.)
Тече вода коло села,
а дівчына юж весела.
Любили ся, кохали ся,
а през рочок побрали ся. (2 р.)

ВИНО, ВИНО ЧЕРВЕНЕ

Вино, вино, вино червене!
Хто ж ты, вино, буде пити, (2 р.)
як я піду на ту войну
з ворогом ся бити? (2 р.)
Як мя возмут на ту войну,
може ся не верну: (2 р.)
стрилит куля із канона,
лем ся переверну. (2 р.)
Як ся дознаш, моя мила,
же мя куля забила, (2 р.)
жебы-с мі білом хусточком
голову накрыла. (2 р.)
Жебы-с за мном, моя мила,
барз не банувала, (2 р.)
бо ты мене з войны домів
і так не чекала. (2 р.)

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРИ ЗНИМКИ

з архіву Заслуженого наuczытеля України
Миколая ФЕДОРКА (*1912 +1994)

Вечорок Св. Миколая
в Рускій Бурсы, м.Кросно.
Грудень 1935 р.

ЖЕРТВОДАВЦЫ

на Лемківську церкву Вознесіння Господнього в Тернополі
за червец – жовтен 2016 р. (в грн.)

Громады, заклады, організації	Вітвицька Ольга –	500
Український Народний Дім,	Козубек Оксана –	500
м. Бруклін, США	Кулька Катерина –	500
(через Григорія Мерву) –	Петро з Тернополя –	500
Громада м. Хоростків-Загори –	Свора Богдан –	500
+ 20 дол. США	Шевчук Тарас –	500
Ресторан «Монако»,	Спьяк Павло –	400
м. Тернопіль –	Ворона Ярослав –	320
Обласна лікарня, відділ хірургії,	Дарія з Тернополя –	300
м. Тернопіль –	Русиняк Іван –	300
Вокальний гурт «Тріода» –	Фалатович Ярослава –	300
Товариство «Лемківщина»,	Черняк Марта –	300
м. Тербовля –	Кінзерська Марія –	10 евро
Приватни особы	Велюш Марія –	200
Тройчак Марія –	Войтович Марія –	200
Володимир із Тернополя –	Войтович Юлія –	200
Панцьо Іван –	Дзюбель Андрій –	200
Гніденко Тарас –	Дольна Марія –	200
Попик Надія –	Ігор із Тернополя –	200
Дуда Ігор –	Крупа Текля –	200
Марія, Вікторія, Юліяна,	Марчук Галина –	200
м. Чикаго, США –	Михайло з Тернополя –	200
Мурин Іван –	Пілярчуки Ганна і Віктор –	200
Джула Іван –	Спьяк Петро –	200
Мокрицький Іван –	Татарин Софія –	200
Парафіянин із Тернополя –	Трач Парасковія –	200
Ричко Наталія і Василь	Тройчак Ірина –	200
із Великої Британії –	Фалатович Світлана –	200
Теленцьо Василь –	Божик Юстина –	150
Харкавий Зенон, отець,	Гондз Ольга –	150
м. Мельбурн, Австралія –	Демчишин Стефанія –	150
Богдана з Тернополя –	Анна з Тернополя –	100
	Антків Андрій –	100
	Бек Ярослав –	100
	Васильчик Віра –	100
	Вівчар Ульяна –	100
	Дмитришин Галина –	100
	Жидяк Іван –	100
	Запаранюк Роман –	100
	Камаринський Микола –	100
	Катерина з Тернополя –	100
	Муринка Ярослав –	100
	Оленяк Лідія –	100
	Оліяр Іван –	100
	Опалюх Микола –	100
	Синьковська Надія –	100
	Стадник Марія –	100
	Тхорик Неля –	100
	Фрицький Михайло –	100
	Шимків Марія –	100

Миколай ФУЧЫЛО, с. Воля Нижня, п-т Сянкі

ВЫСТАВА

Новеля

Ден був барз спекотний і Стефан рішыв в хымородку-затінку през обід кус одпочыти, то люг сой під яблоньом. Він лежав догоры брїхом, позерав на небо, а мыслями літав понад хмарами, як тот сокіл. Нараз його благо прервав гук во двори сусьїда. То сусьїдка привлекла з грядкы зеленину. Она з полегшыням въздыхнула, сыла на стільчык, розчеперила ноги, розстебнула блюзку, одкаль вызерали пышни цицкы і зачала махати подолком, то значыт робити вітерец.

Стефан, як вздрів тоту выставу, то моментом шугнув з лежака і хтивыма очами тайні смотрив на сусьїдку, яка не знаючы, же за ным позерают спрагнени очы Стефана, нібы наомисьні дразнила-ся з ним. Она махала подолком, чым раз вышче, жебы остудити не лем ноги, а і цицкы. Од такого задоволенія она гварила до ся: «Дай, Боже, до віку спожывати таке благо!» і фурт махала подолком, роблячы вітерец.

А Стефанови пред очами крутили-ся то цицкы, то майточкы, котры в його плоти вызывали вельке напружыня, а до головы лізли ріжни грайливы мысли ...

Не знатя, як довго бы тревала тотя выставка, якбы не Стефанова жена. Ёй зацекавило, што таке хлоп вздрів на оборі в сусьїдів, же вытягнув карк, як тот гусак. А як

звиділа сусьїдчыну «гімнастику», то в момент задула оген, якій павхав в Стефанових споденках. Она шурнула водом на Стефана, якій од такої неочекуваной купельї зверещчав і одразу стратив напружыня в плоти.

Сусьїдка, як почула вряк, то сперла вітерец, бо благо юж спожыла. Стефан тіж спожыв, але не лем благо, але і студеной воды.

Іван РУСЕНКО (1890-1960)

ЗИМА В КАРПАТАХ

На Кычері дує вітер студений,
Шумят-стогнут верхкы злиц зелени.
Мете сьнігом по полянах вітриско,
А ядловци ся кланяют пренизко.
Шумит буря, горне вітер заметы,
Хмара сьнігу, як шаранча все летит.
Ани горбків, ани кряків не знати,
Вшытко накрьв сьніг білий-крислатий.

Грає вітер, гулят буря шалена,
Загостила до нас зима студена.
Стоят смутни букы, дубы и грабы,
Тихо сьїдят на конарах астрыбы.
А дороги юж не видно, ни села,
Сьнігом буря вшыткы стежки замела.
Жывой души ніт на дворі и птахи
Поховали ся пред вітром під дахы.

Літ.: Календар «Лемка» на звычайний рок 1935. – Перемышль, 1934. – С.127.

Лемку! Маш бесьїдувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, гадати. Втовды лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

E-mail: lemko_ter@ukr.net; www.Lemky.org.ua

Реєстраційне свідоцтво ТР 145

Тираж 1000 прим. Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підприємець Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукіяновича, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Василь МУЛЕСА (Закарпаття), Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль),
Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерна верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.